

Arkadiusz Siódmiak
Maciej Szczepankiewicz

ANALIZA RYZYKA W AUDYCIE WEWNĘTRZNYM

„Ryzyko nie jest najważniejszym elementem tej układanki. Ważniejsze jest by ryzyko dostrzec i prawidłowo je ocenić”

Profesor Milton Friedman
Laureat Nagrody Nobla z zakresu ekonomii

1. Wstęp

Na współczesne przedsiębiorstwa składa się wiele czynników, które można oceniać. Obraz zarysowany przy użyciu tych wielu ocenianych czynników posiada dwie strony. Można go widzieć jedynie z zewnątrz i na tej podstawie wysuwać wnioski jednak zasadniejszym jest spojrzeć do środka. Sięgnąć do wewnątrz.

Praca ma na celu sięgnąć do wewnątrz. I to sięgnąć do audytu wewnętrznego. Audyt wewnętrzny dotknięty zostanie w punkcie bardzo czułym i jednocześnie niezwykle ważnym. Celem artykułu jest przybliżenie zagadnień związanych z ryzykiem w audycie wewnętrznym.

Pomimo tego, że w dostępnej literaturze wiadomo jak należy postępować w przypadku audytu wewnętrznego i na przestrzeni ostatnich lat udało się wypracować model badania procesów wewnątrz instytucji, to nie oznacza to całkowitego wykluczenia różnorodności podejścia do audytu. Audyt wewnętrzny, podobnie jak inne funkcje w organizacji, wymaga dostosowania do warunków zewnętrznych, w jakich działa, specyfiki funkcjonowania firmy oraz wielu innych czynników. Wiąże się z tym problematyczność oceny ryzyka. Techniki i narzędzia, które mogą być wykorzystane dziś, już jutro mogą stracić na znaczeniu.

W niniejszej publikacji analiza ryzyka w audycie wewnętrznym zostanie przedstawiona w sposób wielce skompilowany. Poczynając od wprowadzenia podstawowego aparatu pojęciowego, poprzez detekcję i ocenę ryzyka aż na zagadnieniach zarządzania ryzykiem i komunikacji ryzyka kończąc.

„Analiza ryzyka w audycie wewnętrznym” może więc być poręcznym przewodnikiem i służyć pomocą w identyfikacji bardziej złożonych kwestii i problemów związanych z miarami zagrożenia w audycie wewnętrznym.

2. Podstawy audytu i pojęcie audytu wewnętrznego

2.1 Geneza audytu

Najwcześniejszą dziedziną, w której audyt został włączony w tryb rutynowych działań, jest badanie sprawozdań finansowych przedsiębiorstw. Dzięki powstaniu międzynarodowej organizacji, jaką jest Stowarzyszenie Certyfikowanych Księgowych oraz polskiej Krajowej Izby Biegłych Rewidentów zinstytucjonalizowany został audyt księgowy. Organizacje te m.in. nadają certyfikaty odpowiednio: certyfikat księgowego oraz biegłego rewidenta.

Kolejnym etapem dojrzewania audytu stało się upowszechnienie tzw. audytu wewnętrznego. Dotyczyło ono zasad efektywnego oraz racjonalnego prowadzenia przedsiębiorstwa. Organizacją, która tworzy i ustanawia standardy w dziedzinie audytu wewnętrznego jest m.in. Instytut Audytorów Wewnętrznych, który powstał w 1941 roku.

W Polsce wiedzę z zakresu audytu wewnętrznego popularyzuje Polski Instytut Kontroli Wewnętrznej [PIKW].

Na podstawie regulacji prawnych zawartych w art. 35d ust. 1 pkt 1 ustawy o finansach publicznych, Ministerstwo Finansów wprowadziło konieczność przeprowadzania audytu wewnętrznego w jednostkach administracji publicznej.

Można zauważyć znaczący rozwój audytu. Początkowo był on ściśle wyspecjalizowany w księgach rachunkowych, a później nastąpiło rozszerzenie na całość procesów zachodzących w przedsiębiorstwie. Tak zwiększony zakres działań wymagał usystematyzowania zasad funkcjonowania przedsiębiorstwa.

2.2 Standardy prowadzenia audytu

Standardy określone przez Instytut Audytorów Wewnętrznych IIA czy też przez Stowarzyszenie Audytorów Systemów Informatycznych zawierają wytyczne sformułowane w różniący się od siebie sposób. Ich wspólną cechą jest nacisk położony na obiektywizm i niezależność formułowanych ocen i wniosków. Jest to najważniejsza cecha, która odróżnia działania określane mianem audytu od innych mechanizmów kontroli wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa. Stąd wszystkie standardy związane z audytem koncentrują się wokół staranności prowadzenia audytu, zasad zarządzania procesem, niezależności i kompetencji audytora oraz zasad komunikowania wyników audytu.

Standardy audytu sformułowane przez Stowarzyszenie Audytorów Systemów Informatycznych (ISACA) są podzielone na osiem kategorii.

Tabela 1. Standardy ISACA

STANDARDY STOWARZYSZENIA AUDYTORÓW SYSTEMÓW INFORMATYCZNYCH	
1	Prawa i powinności audytu
2	Niezależność
3	Standardy i etyka zawodowa
4	Kompetencje
5	Planowanie
6	Wykonywanie prac audytowych
7	Raportowanie
8	Dalszy tok działań

Źródło: <http://www.e-informatyka.pl>

Natomiast standardy audytu, którymi posługuje się Instytut Auditorów Wewnętrznych (IIA) zostały podzielone na dwie grupy – standardy określające cechy procesu audytu oraz standardy dotyczące poszczególnych czynności wykonywanych w trakcie audytu.

Tabela 2. Standardy IIA

STANDARDY INSTYTUTU AUDYTORÓW WEWNĘTRZNYCH	
STANDARDY CECH	
1	Cel, uprawnienia i odpowiedzialność
2	Niezależność i obiektywność
3	Biegłość i należyta staranność
4	Program zapewniania i poprawy jakości
STANDARDY WYKONANIA	
1	Zarządzanie audytem wewnętrznym
2	Charakterystyka zadań
3	Planowanie prac
4	Wykonanie prac
5	Komunikowanie wyników
6	Monitorowanie postępów
7	Akceptacja ryzyka przez zarząd

Źródło: <http://www.e-informatyka.pl>

2.3 Audyt wewnętrzny

Według definicji podanej przez The Institute of Internal Auditors (IIA) – audyt wewnętrzny jest niezależną działalnością doradczą i weryfikującą (ang. assurance activity), której celem jest usprawnienie operacyjne organizacji i wniesienie do niej wartości dodanej. Audyt wewnętrzny pomaga organizacji w osiągnięciu jej celów poprzez systematyczne i

metodyczne podejście do oceny i doskonalenia skuteczności procesów zarządzania ryzykiem, kontroli i zarządzania organizacją.

3. Analiza i ocena ryzyka w audycie wewnętrznym

The Institute of Internal Auditors (IIA) w swoich standardach dokładnie określa wymagania w zakresie identyfikacji, analizy i zarządzania ryzykiem, jakie koniecznie musi spełnić audyt wewnętrzny. Audytor przygotowując plan zadania audytowego i plan roczny stosuje analizę ryzyka. Audyt wewnętrzny ma na celu wspieranie kadry kierowniczej w wypełnianiu powierzonych zadań. Funkcją ta jest realizowana poprzez ocenę systemów kontroli wewnętrznej oraz ocenę efektywności zarządzania ryzykiem. Dla każdego audytu przedstawione są ryzyka, rekomendacje i fakty. Kierownictwo jednostki audytowej decyduje o przyjęciu bądź też odrzuceniu rekomendacji. Wybór tego drugiego jest jednoznaczny z zaakceptowaniem ryzyka związanego z zatrzymaniem ich wykonania. Takie ryzyko, które zostaje stwierdzone podczas wykonywania zadania audytowego należy przedstawić w sprawozdaniu bądź raporcie w postaci mapy ryzyka. Oczywiście ostateczna decyzja należy do Kierownictwa organizacji. Ważnym jest, aby pamiętać, że audytor wykonuje swoje zadanie dla klienta i nie może mu narzucić swojego punktu widzenia. Kiedy dyrektor nie może zaakceptować ryzyka, na jakie jest w stanie zgodzić się kadra kierownicza, wówczas w przypadku spółki akcyjnej zwraca się do rady nadzorczej.

3.1 Analiza ryzyka

Analiza ryzyka jest podejściem systematycznym, uwzględniającym możliwie pełną ocenę czynników wpływających na ryzyko. Podejściem stosowanym w sposób przejrzysty, kompleksowy i uwzględniającym istniejące niepewności lub braki wiedzy. Ułatwia podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania ryzykiem i komunikację o ryzyku. Analiza ryzyka składa się z trzech komponentów: ocena ryzyka, zarządzanie ryzykiem i komunikacja ryzyka.

Analiza ryzyka jest to również narzędzie określające poziom ryzyka w sposób jakościowy i ilościowy. Regulacje prawne dotyczące m.in. podejmowania środków profilaktycznych i zabezpieczających, obejmujące szacowanie ryzyka i postępowanie wobec niego mają następującą hierarchię ważności:

- eliminacja ryzyka,
- kontrolowanie ryzyka u źródeł,
- minimalizowanie ryzyka środkami, które ujmują projektowanie bezpiecznych metod działania

Wstępna identyfikacja i analiza ryzyka jest jednym z elementów procesu zarządzania ryzykiem, obejmującym poza tym przyjęcie akceptowalnego poziomu ryzyka oraz identyfikację możliwości zmniejszania ryzyka poprzez wybór, zastosowanie i monitorowanie odpowiednich przedsięwzięć kontrolnych i organizacyjnych.

Proces oceny ryzyka jest szeregiem logicznych kroków umożliwiających, w uporządkowany sposób, badanie zagrożeń. Po ocenie ryzyka następuje, w miarę potrzeby, jego zmniejszenie poprzez dobór odpowiednich środków bezpieczeństwa (zmianę konstrukcji lub urządzeń ochronnych). Po podjęciu decyzji wspartych metodami jakościowymi, uzupełnionymi tak dalece jak to możliwe metodami ilościowymi, ponownie przeprowadza się ocenę ryzyka.

W trakcie audytu systemu zarządzania ryzykiem należy zwrócić szczególną uwagę na poznanie specyfiki działalności klienta, otoczenia, w którym działa oraz założonych celów długo oraz krótkookresowych.

Kluczowym zagadnieniem dla audytora jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy jednostka jest przygotowana do skutecznego radzenia sobie z potencjalnymi przyszłymi zdarzeniami, które stwarzają niepewność. Zwłaszcza mamy tu na myśli:

- czy w analizie ryzyka uwzględniono wszystkie rodzaje ryzyka, mogące wpłynąć na działalność klienta,
- czy więzi występujące pomiędzy systemem kontroli wewnętrznej, ryzykiem a realizacją celów są uwzględnione w systemie zarządzania,
- czy zaplanowano działania polegające na zamierzonym ograniczaniu, unikaniu, dzieleniu lub akceptowaniu ryzyka,
- czy system zarządzania ryzykiem jest okresowo aktualizowany i oceniany.

3.2 Ocena ryzyka

Głównym celem analizy ryzyka jest identyfikacja tych obszarów audytu, gdzie poziom ryzyka jest największy. Analiza taka stanowi instrument wspomagający proces zarządzania. Przydatna jest ona na etapie planowania, jak również procesów związanych z podejmowaniem decyzji. Dobrze przeprowadzona analiza ryzyka pozwala ocenić skuteczność systemów kontroli wewnętrznej oraz pokazać, jak kierownictwo zarządza ryzykiem.

Punktem wyjścia do przeprowadzenia modelu ryzyka jest wskazanie obszarów audytu, które mogą być jego przedmiotem.

Audyt nie może objąć wszystkich obszarów w relatywnie krótkim czasie. Spowodowane to jest ograniczonymi zasobami (ludzkimi, czasowymi) audytu. Należy w tym przypadku dokonać analizy podatności zidentyfikowanych wcześniej obszarów ryzyka. W tym celu należy przeprowadzić wywiad z kierownikami poszczególnych działów oraz ich pracownikami. Po przeprowadzeniu takiej rozmowy, obraz ryzyk występujących w organizacji staje się bardziej wyraźny. Pozwala to na wyodrębnienie czynników ryzyka, a więc zdarzeń, które mają wpływ na ryzyko w poszczególnych obszarach.

Czynniki ryzyka mogą być zróżnicowane pod względem ich istotności i dlatego można przyporządkować różne wagi. Największą wagę audytor nadaje czynnikowi najistotniejszemu.

Następnym etapem jest kalkulacja ryzyka. Stopień ryzyka według przyjętej skali do określonego czynnika trzeba pomnożyć przez wagę przyporządkowaną dla danego czynnika. Wykonać to należy w stosunku do konkretnego obszaru i udokumentować na formularzu oceny obszaru audytu.

Kolejnym krokiem jest ustalenie maksymalnie realnej do osiągnięcia punktacji oceny ryzyka. By ją wyliczyć, należy pomnożyć maksymalny stopień ryzyka przez najwyższą możliwą wagę czynnika ryzyka, a potem przez ilość zastosowanych czynników ryzyka. Następnie otrzymany wynik należy podzielić przez maksymalną do osiągnięcia punktację oceny ryzyka. Uzyskamy w ten sposób obiektywne przedstawienie punktacji dla każdego obszaru.

Ostatni etap polega na uszeregowaniu wszystkich obszarów, które poddane zostały analizie. Oceny ryzyka były dokonywane subiektywnie i dlatego otrzymaną, uszeregowaną hierarchię ważności obszarów audytu, należy poddać krytycznemu przeglądowi.

4. Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem łączy funkcje zarządzania z monitorowaniem określonej dziedziny i zmniejszaniem możliwych w niej zagrożeń poprzez szacowanie lub estymację wartości tzw. parametru ryzyka odnoszącego się do stanu zawartych w tej dziedzinie obiektów i zdarzeń/procesów.

Zarządzanie ryzykiem w dziedzinie takiej jak audyt wewnętrzny musi dotyczyć specyficznych celów, metod i teorii.

Zadaniem audytu wewnętrznego w zakresie zarządzania ryzykiem jest szacowanie oraz doradztwo w zakresie ryzyk dotyczących wszystkich procesów związanych z działalnością przedsiębiorstwa oraz dostarczanie obiektywnych informacji kadrze zarządzającej. Prawidłowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym podnosi efektywność działania przedsiębiorstwa, zwiększa jej wartość dla udziałowców oraz instytucji finansowych.

Niezbędnymi elementami właściwego zarządzania ryzykiem jest rzetelność uzyskiwanych informacji oraz właściwe ich interpretowanie. Rzetelność informacji w dużej mierze zależy od „czystości” prowadzonej dokumentacji i analiz, na co wpływ ma właściwie dobrana kadra. Interpretacja informacji w sposób właściwy musi być procesem wcześniej przygotowanym. Niemożliwe jest właściwe ocenianie bez wcześniejszego poznania istoty działania przedsiębiorstwa i gruntu, na którym działa.

Kolejnym zagadnieniem ważnym w procesie zarządzania ryzykiem okazuje się możliwość porównania określonych sytuacji, w których znalazło się przedsiębiorstwo z wcześniejszą działalnością oraz działalnością innych przedsiębiorstw z branży.

Wreszcie możliwie dokładne i systematyczne monitorowanie zdarzeń w firmie może niejednokrotnie doprowadzić do zaobserwowania cykliczności i powtarzalności określonych ciągów wydarzeń a co za tym idzie przerwania ich we właściwym momencie w przyszłości.

Wielce przydatnym do procesu zarządzania ryzykiem okazuje się budowa modelu zjawisk w przedsiębiorstwie. Model taki zawierać musi elementy wnętrza organizacji, mikro i makrootoczenia oraz ich wzajemne relacje. Dodając poszczególne elementy łatwo wykryć sytuacje ryzykowne. Miejsca, w których działanie modelu się załamuje a to już pierwszy krok do uzdrowienia sytuacji w przyszłości.

Główna zaleta audytu wewnętrznego oraz właściwego zarządzania ryzykiem to ograniczenie strat i kosztów związanych z niewłaściwymi procesami, błędami ludzi i systemów oraz działaniem przyczyn zewnętrznych.

5. Komunikacja w ocenie ryzyka

W procesie analizy ryzyka bardzo ważna jest forma komunikacji. Następuje ona pomiędzy osobami oceniającymi ryzyko, zarządzającymi ryzykiem oraz kadrą kierowniczą na wszystkich szczeblach.

Istotna jest dobra komunikacja pomiędzy osobami, które zarządzają ryzykiem. Taka umiejętność potrzebna jest przy ustalaniu, w jaki sposób najlepiej zarządzać ryzykiem i jakie podjąć decyzje dotyczące wdrożenia tych ustaleń.

Osoby zarządzające ryzykiem muszą zapewnić dobrą komunikację, aby podejmowane decyzje były adekwatne w stosunku do konkretnej przyczyny powodującej zagrożenie i możliwe do zaakceptowania przez wszystkich partnerów. Niektórzy sądzą, że komunikacja ryzyka to po prostu działalność typu PR - informowanie opinii publicznej, ale w rzeczywistości PR jest dyscypliną wywodzącą się ze szkoły oceny ryzyka postrzegania. Postrzeganie ryzyka odnosi się do badań o szerokim zakresie, głównie psychologicznych, podjętych ponad 50 lat, w których poddano ocenie odczuwanie przez ludzi różnych rodzajów ryzyka w inny sposób. Badania te wykazały, że ludzie obawiają się ryzyka bardziej, kiedy nie

mają na nie wpływu w porównywaniu z ryzykiem podejmowanym świadomie. Te odkrycie miało olbrzymi wpływ na sposób komunikowania społeczeństwu o ryzyku.

Po dokonaniu dokładnej analizy procesu nadchodzi czas, aby do zidentyfikowanego ryzyka dopasować odpowiadające im kontrole oraz przedstawić stosowane najczęściej techniki badania. I tak w tabelach 3-5 można prześledzić, do jakiego ryzyka, jaka przypisana jest kontrola i techniki badania.

Tabela 3. Otrzymanie zamówienia od klienta

Ryzyko	Kontrole	Techniki badania
Zamówienie dokonane przez klienta może zostać wysłane do niewłaściwego działu	Musi istnieć taka procedura, aby wszystkie otrzymane zamówienia trafiały bezpośrednio do działu zamówień	<ul style="list-style-type: none"> Podczas rozmowy z osobą odpowiedzialną za rejestrację zamówień należy dopytać czy owa procedura istnieje Gdy rozmawiamy z pracownikami innego działu to należy sprawdzić czy wiedzą oni o stosowaniu takiej zasady Jeżeli można ustalić dział, do którego najczęściej trafiają zamówienia (prócz działu zamówień), wówczas można z otrzymanych dokumentów sprawdzić czy i w jakim czasie trafiły one do działu zamówień
Zamówienie zostanie zagubione lub pozostanie bez odpowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> Wszystkie zamówienia, które otrzymano winny być zapisywane w rejestrze zamówień Zamówienia powinny być sekwencyjnie numerowane 	Sprawdzenie, czy rejestr jest kompletny poprzez losowy wybór zamówienia z danego okresu oraz sprawdzenie kompletności numeracji

Źródło: K. Knedler, M. Stasik, Audyt wewnętrzny w praktyce. Audyt operacyjny i finansowy, Polska Akademia Rachunkowości S.A., Łódź 2005

Tabela 4. Realizacja zamówienia

Ryzyko	Kontrole	Techniki badania
Realizacja w ustalonym czasie	<p>Na każdym formularzu zamówienia powinny być terminy dostawy.</p> <ul style="list-style-type: none"> Dla zamówień długookresowych powinien istnieć system monitoringu postępu prac 	Powinno ustawić się i zrozumieć system ustawiania w kolejkę. Sprawdzić jego funkcjonowanie i ocenić jego zasadność (z rejestru zamówień wybrać kilka zamówień, które następowały po sobie i sprawdzić terminy ich realizacji). Należy wyjaśnić

	<ul style="list-style-type: none"> • Powinien istnieć system ustawiania w kolejkę do realizacji zamówień, czyli ustalenie kolejności realizacji 	odstępstwa od procedury.
Wydanie towaru bez zamówienia (tylko na podstawie zaakceptowanego zamówienia)	<ul style="list-style-type: none"> • Numer referencyjny musi być umieszczony na każdym dokumencie wydania towaru (WZ) • Dokumenty WZ winny być sekwencyjnie numerowane • Wydający towar musi sprawdzić zgodność dokumentu WZ z formularzem zamówienia. Potwierdzeniem powinien być podpis wydającego • Numer WZ powinien być wpisany do rejestru zamówień • Odbierający towar musi się podpisać, że dany towar odebrał. 	<ul style="list-style-type: none"> • Na losowo wybranej próbie dokumentów WZ należy sprawdzić istnienie odpowiadających im formularzy zamówień. • Należy sprawdzić zgodność zamówienia i wydanego towaru • Sprawdzić istnienie podpisów

Źródło: K. Knedler, M. Stasik, Audyt wewnętrzny w praktyce. Audyt operacyjny i finansowy, Polska Akademia Rachunkowości S.A., Łódź 2005

Tabela 5. Reklamacje, zwroty i faktury korygujące

Ryzyko	Kontrole	Techniki badania
Brak wystawienia dokumentu księgowego	<ul style="list-style-type: none"> • Faktura korygująca winna być wystawiona wyłącznie na podstawie zaakceptowanej reklamacji lub dokumentu zwrotu towaru. Każdy dokument uznania reklamacji powinien skutkować wystawieniem faktury korygującej • Po anulowaniu faktury musi nastąpić anulowanie wszystkich poprzednich dokumentów (przede wszystkim zamówienia) 	Dla wybranych faktur korygujących należy sprawdzić czy istnieją odpowiednie dokumenty zwrotu i odpowiadającej mu reklamacji klienta
Przyjęcie reklamacji, która nie jest uzasadniona	<ul style="list-style-type: none"> • Żądania klienta powinny być zawsze sprawdzone przez przełożonego, a decyzja jasno uzasadniona • Przyjęcie zwrotu powinno być 	Należy sprawdzić czy po stwierdzeniu zasadności reklamacji procedura istnieje Z otrzymanych reklamacji należy wybrać próbkę, dla której należy sprawdzić: <ul style="list-style-type: none"> • Kto podjął decyzję w

	<p>udokumentowane</p> <ul style="list-style-type: none"> • Towar zwrócony powinien być sprawdzony • Dokument zwrotu powinien być sekwencyjnie numerowany oraz zapisany w rejestrze zamówienia 	<p>sprawie reklamacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czy i kiedy wystawiono fakturę korygującą • Czy ustalono przyczynę i podjęto kroki naprawcze
--	---	---

Źródło: K. Knedler, M. Stasik, Audyt wewnętrzny w praktyce. Audyt operacyjny i finansowy, Polska Akademia Rachunkowości S.A., Łódź 2005

W przypadku otrzymywania zamówień od klienta podstawowym celem jest dokładna rejestracja zamówień oraz realizacja możliwych zamówień. Można stwierdzić, że w sytuacji tej, podstawowym celem jednostki jest maksymalizacja sprzedaży.

Gdy jednostka posiada zaakceptowane przez kontrole zamówienie klienta, następuje realizacja tego zamówienia. Podstawowe postulaty to zgodność realizacji z zamówieniem oraz wykonanie go w określonym czasie. Etap ten ma charakter ściśle techniczny, ale znacząco wpływa na finansową stronę procesu.

Punktem wyjścia do tego, aby realizacja zamówienia była przeprowadzona rzetelnie jest właściwa informacja, co i kiedy powinno zostać dostarczone. W tym miejscu przydaje się rejestr zamówień.

W praktyce często bywa tak, że klient chce zwrócić towar lub ma zastrzeżenia, co do jego jakości i żąda zmniejszenia ceny. Każda jednostka musi posiadać procedury mówiące, w jaki sposób w takiej sytuacji postępować.

Istotne jest, aby powód reklamacji oraz decyzja w jej sprawie była jasno określona i podejmował ją doświadczony pracownik.

Ze zwrotami i fakturami korygującymi związane jest ryzyko. Mamy bowiem do czynienia z sytuacją, gdzie sprzedaż została już zaksięgowana i wykazana w księgach. Gdy zwrot towaru nastąpi po zakończeniu okresu sprawozdawczego, to istnieje ryzyko, że nie zostanie on ujęty w sprawozdaniu finansowym. Dlatego bardzo często wartość wystawionych faktur korygujących oraz poziom zwrotów sprawdza się z początku okresu następnego. Jeśli są to istotne wartości to wówczas należy przeprowadzić dodatkowe badania.

Każde zrealizowane zamówienie powinno zostać zafakturowane. Faktura powinna mieć swoją podstawę w wydaniu towaru. Dzięki temu wartość sprzedaży wykazana w sprawozdaniach przedstawia prawidłowy obraz dokonanych transakcji. Księgowe ujęcie transakcji polega na zaksięgowaniu faktu:

- Wydania towaru (zmniejszenie wartości zapasów)
- Wystawienie faktury (zaksięgowanie należności, sprzedaży oraz podatku VAT)

Dzięki sekwencji numerowania dokumentów WZ (wyjście zewnętrzne) oraz ich rejestracji sprawdzanie, czy wszystkie wysyłki zostały zafakturowane jest dość proste.

Sposób ujęcia w księgach dobrze jest wyjaśnić na przykładzie.

Założenia:

- Wartość sprzedaży netto 10000 zł
- Wartość sprzedanych towarów w cenach zakupu 7000zł
- VAT 22%

Transakcja sprzedaży w księgach rachunkowych przedstawiona jest w tabeli 6.

Tabela 6. Sprzedaż w księgach rachunkowych

Transakcja	Konto	WN	MA
Sprzedaż	Sprzedaż		10000
	Należności	12200	
	VAT należny		2200
SUMA		12200	12200
Koszt sprzedaży	Towary		7000
	Koszt sprzedanych towarów	7000	
SUMA		7000	7000

Na podstawie danych zawartych w tabeli 6 można stwierdzić, że jednostka uzyskała zysk w wysokości 3000zł. Jest to wynik powstały z odjęcia 10000 – 7000. Należy pamiętać, że dopóki nie otrzyma ona zapłaty w wysokości 12200zł, to pozostaje on zyskiem księgowym. Jednak, gdy założymy, że ryzyko kredytowe zostało prawidłowo ocenione, można przyjąć, że należności zostaną zrealizowane.

Ryzyko zaksięgowania transakcji na niewłaściwych kontach występuje niezbyt często. Trudno, aby jednostka robiła błędy w swojej podstawowej działalności. Oczywiście możliwość wystąpienia błędu istnieje. Należy jednak pamiętać, że audytor wewnętrzny zajmuje się sprawdzaniem funkcjonowania kontroli wewnętrznej, a więc przedmiotem jego zainteresowań są błędy systemowe. Kontrole mają na celu minimalizowanie ryzyka błędu lub pomyłki. Funkcjonowanie obecnych systemów finansowo – księgowych zapobiega tego typu pomyłkom. Nie oznacza to, że ryzyko nie występuje. Problem często występujący i badany przez audytora to rozgraniczanie. Każde sprawozdanie obejmuje określony czas, co oznacza, że istnieje pierwsza oraz ostatnia faktura z danego okresu. Na tym właśnie polega rozgraniczenie – sprzedaż za dany okres musi dotyczyć wszystkich faktur, które dokumentują transakcje należące do tego okresu. Żadna faktura z okresu poprzedniego, albo następnego nie może być ujęta.

6. Zakończenie

Techniki analizy ryzyka w audycie wewnętrznym prężnie się rozwijają. Dlatego analizując publikacje dotyczące przedmiotowego zagadnienia można się zapoznać z nowymi pomysłami i rozwiązaniami. Pojawiają się wciąż nowe sposoby by firma była lepiej zarządzana i jej działanie stawało się mniej narażone na zagrożenia. Większość z nas wie, iż prowadząc jakąś działalność, wykonując czynności jesteśmy narażeni na ryzyko. Jednak zauważenie istoty ryzyka i całościowe poznanie tegoż ryzyka w praktyce powinno przyczynić się do jego zmniejszenia. A ryzyko mniejsze jest łatwiejsze do opanowania. Analiza ryzyka w audycie wewnętrznym to proces skomplikowany jednak przynoszący wymierne skutki i to zarówno finansowe jak psychologiczne. Należy, więc dążyć by wdrażanie najnowocześniejszych technik prowadzenia audytu było procesem szybkim i odbywało się w każdej, nawet najmniejszej firmie.

„Nagradzać, Nagradzać i jeszcze raz kontrolować”

E. Nevill Isdell
Emerytowany Dyrektor Generalny Coca-Cola Company

Literatura

1. Czerwiński K., *Audyt wewnętrzny. Wydanie II*, Biblioteka Audytora, Warszawa 2005.
2. Juchniewiczova V., Papierz M., Zoricakova G, *Słownik terminologii prawniczej i ekonomicznej*, Wiedza Powszechna, 2008
3. Knedler K., Stasik M., *Audyt wewnętrzny w praktyce. Audyt operacyjny i finansowy*, Polska Akademia Rachunkowości S.A., Łódź 2005
4. Red. Gmytrasiewicz M., *Encyklopedia rachunkowości*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2005
5. Sawyer L. B., *Sawyer's Internal Auditing: The Practice of Modern Internal, Auditing*.Altamonte Springs, USA.2003
6. www.e-informatyka.pl
7. www.iaa.org.pl
8. www.theiaa.org